

НАЦИОНАЛНА АКАДЕМИЯ ЗА ТЕАТРАЛНО И ФИЛМОВО ИЗКУСТВО

"КР.САРАФОВ"

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Биляна Иванова Томова

Научна специалност: Икономика на културата (Икономика и управление на нематериалната сфера)

Университет за национално и световно стопанство, София

Относно: конкурс за професор по научна специалност "Театрознание и театрално изкуство" (мениджмънт в сценичните изкуства) в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на факултет „Сценични изкуства“ на НАТФИЗ. Състава на научното жури по конкурса е формирано съгласно Заповед № 348/03.07.2018 на Ректора на НАТФИЗ.

2. Информация за кандидата в конкурса

- *Кратка биографична справка*

Доц. д-р Лидия Върбанова е родена 1962 г. в София. През 1985 г. завършва УНСС специалност „Организация и управление на производството“ и втора специалност „Икономическа журналистика“. Тя е доктор по икономика (1992г.) от Университета за национално и световно стопанство / Институт по труда, София (докторска дисертация "Управление и организация на сценичните изкуства"). През същия период тя е и гостуващ изследовател в Ruskin College, Oxford. През 1997г Л. Върбанова се хабилитира и е избрана за ръководител на катедра “Икономика и управление на социално-културните дейности“, Университет за национално и световно стопанство, София (1997-2000г.). Доц.

д-р Върбанова има и професионална диплома по мениджмънт и професионален сертификат по мениджмънт от Open University, Лондон (2000г.), както и успешно завършени 13 курса за следдипломно и професионално обучение в областта на икономика на културата, управление на промените, управление на ресурсите за пазара, счетоводство за мениджъри и др.

Доц. д-р Лидия Върбанова е преподавател, изследовател и консултант с изключително богат международен опит, както и мениджър на различни мултинационални екипи, институции и организации (в областта на стратегиите, управлението и предприемачеството в изкуствата, културата и творческите индустрии (от 2003г., когато се установява в Канада).

- *Заемана академична длъжност, научна степен; ВУ / научна организация*
 - Национална академия за театрално и филмово изкуство, София, Регулярен гостуващ преподавател (от 1992г.);
 - Магистърската програма по културна политика и мениджмънт, UMESCO Chair, University of Arts, Belgrade, Регулярен гостуващ преподавател (от 2004 г.);
 - Center for Cultural Planning and Development, University of British Columbia, лектор, онлайн семинари (от 2014г.);
- *Заемани академични и други длъжности до момента (вкл. длъжности извън ВУ или научна организация).*

Доц. д-р Върбанова е заемала следните академични длъжности до момента:

- Директор и автор на Академична програма по Арт Мениджмънт, Нов български университет, София (1992-1999г.);
- Главен Асистент, Университет за национално и световно стопанство УНСС, София, България (1994-1997г.) ;
- Ръководител катедра (Доцент) “Икономика и управление на социално-културните дейности, Университет за национално и световно стопанство УНСС, София (1997-2000г.);
- Преподавател по предприемачество, Management Department, John Molson School of Business, Concordia University, Монреал, Канада (2010-2013г.);

- Преподавател по стратегическо управление, McGill University, Desautels School of Management, Монреал, Канада (2013-2016г.) ;
- Преподавател по арт мениджмънт, Centennial College, Toronto (2016--2017);

Доц. д-р Върбанова е заемала следните изследователски, консултантски и мениджърски длъжности до момента:

- Директор и съосновател, Фондация Балкански изкуства, София (1992-1996г.) ;
- Мениджър, Свободен театър, София (1994-1998г.) ;
- Директор на Международната програма по култура и изкуства за Централна и Източна Европа, Фондация "Сорос", Open Society Institute, Централно управление в Будапеща (2000-2003г.) ;
- Съосновател и директор, Агенция за професионално развитие и адаптация АПРА, София, България (от 2003г.) ;
- Ръководител на международен проект, European Laboratory for Cultural Cooperation, European Cultural Foundation (2005-2006г.) ;
- Мениджър, Главен редактор и Консултант, European Laboratory for Cultural Cooperation, European Cultural Foundation (2005-2008г.) ;
- Член на Борда, Заместник-президент и регулярен член на 19 международни и европейски мрежи и асоциации в периода 1994-2018г.

Признание за нейната професионална дейност са наградите и спечелените стипендии, като:

- Награда "Драган Клайч" за отлични постижения в преподавателската дейност, 2015;
- Награда FULBRIGHT в областта на икономиката;
- Стипендии за изследователска дейност и научни изследвания от: Japan Foundation, NATO Post-doctoral fellowship programme, NISPAcee Fellowship; ArtsLink Fellowship, USA; Webb Memorial Trust Oxford (1991-2015г.);

3. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Доц. д-р Върбанова има огромен преподавателски опит, който тя доказва и с представените документи. Тя е лектор с международна аудитория-сред университетите (освен тези в България – УНСС, НАТФИЗ, НХА), където тя е преподавала са: Национална театрална академия, Москва; Central European University, Будапеща; Open University, Лондон; Biligi University, Истанбул; Klaipeda State University of Applied Science, Литва; University of Rijeka, Хърватия; Lithuanian National Academy for Music and Theatre, Вилнюс; Sibelius Academy, Uniarts, Финландия; University of British Columbia, Канада; Mongolian State University of Culture and Arts, Ulaanbator, Монголия и др.

Доц. д-р Върбанова е разработила пет цялостни учебни програми (бакалавърски и магистърски) и 16 курса за учебни дисциплини, както за български ВУЗ, така и за университети в чужбина. Темите на преподаваните от нея дисциплини, както и на разработените програми изцяло съответстват на спецификата на обявения конкурс, освен това те имат и новаторски характер: Стратегически мениджмънт и стратегическо планиране в изкуствата; Предприемачество и иновации в изкуствата и творческите индустрии; Културните организации в дигитална среда: стратегии и методи; Арт мениджмънт; Театрален мениджмънт; Културна политика и планиране: международни аспекти; Международно културно сътрудничество и др.

Прави впечатление и приложния характер на голяма част от лекционния материал, провеждането на дистанционно и е-обучение, работата с много неправителствени и изследователски организации, лекционни курсове под егидата на ЮНЕСКО и ЕС.

Безспорното заключение за кандидата е: отлична академична компетентност на международно ниво, съчетана с новаторство .

4. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

Доц. д-р Върбанова е представила 12 научни публикации, които са в пряка връзка с обявения конкурс. Научната продукция на кандидата се допълва и от ръководство и участие в 25 научно изследователски международни проекта, 43 изнесени доклади на международни конференции (от тях 22 са основни доклади), 4 експертни анализи и стратегии.

Научните публикации на кандидата се състоят от: учебник, две монографии, три публикации в реферирани и индексирани международни издания, шест международни публикации на база изследвания. Всички представени публикации са международни издания на английски език, а учебникът има издания на английски, руски и румънски. Общия обем на представените за конкурса материали надхвърля 1000 страници.

- *Монографични трудове*

Доц. д-р Върбанова е представила за участие в конкурса две монографии, които са издадени на английски и са публикувани от британското международно издателство за академична литература Routledge (Taylor & Francis group, London and New York): *Strategic Management in the Arts*. (2013) (*Стратегически мениджмънт в изкуствата*) и *International Entrepreneurship in the Arts* (2016) (*Международно предприемачество в изкуствата*).

Основните направления в изследователската дейност са в пряка връзка с академичната дейност на доц. д-р Върбанова. Прави впечатление тяхната практико-приложна насоченост. Така например, монографиите могат да са и отлична учебна литература. За това спомага логичната структура, богатството от примери и казуси, ясно изведената връзка между общата икономическа теория и спецификата на икономиката и мениджмънта в областта на изкуствата и културните индустрии, теоретичните концепции от класическата икономическа теория обвързани с конкретни примери за прилагането им в културните организации, богатия визуален материал, предложените онлайн материали за подготовка и практическо само обучение.

И двата монографични труда са с изключително актуални теми и са оригинален принос във все още слабо разработеното научно поле на икономика и управление на изкуствата. Алгоритъмът на развитие на монографичните трудове е ценен и от методологична гледна точка: научните изводи на автора се основават и потвърждават от сериозни емпирични проучвания, които като обхват имат глобален характер. Полевите резултати са придобити от интервюта, фокус групи и са апробирани в академична лекционна среда.

- *Учебник*

Доц. д-р Върбанова е представила за участие в конкурса *Strategic Planning for Learning Organizations in the Cultural Sector*. (2010) (*Стратегическо планиране за обучение на*

организации в културния сектор.) Издатели: Chisinau: European Cultural Foundation/Soros Foundation. Учебникът е издаден на английски, руски и румънски език, което дава възможност за достигане до голяма международна аудитория. В единадесет глави авторът представя възможностите за устойчиво развитие на културните организации. Общите икономически теории в областта на управлението, планирането, маркетинга, иновациите, финансирането, човешките ресурси са развити и приложени творчески в областта на културата. Учебникът разкрива пред обучаващите се възможностите за стратегическо управленско мислене, които да доведат до избягване на субективните рискове и до предвиждане на обективните ограничения и заплахи при глобалните кризи на прехода.

Достъпното и ясно представяне на сложни икономически теории и концепции, и свеждането им до реални примери, казуси, образци и форми е важна характеристика на образователния подход ползван от доц. д-р Върбанова в нейните учебници и монографии.

- *Статии*

Доц. д-р Върбанова е представила 9 статии за участие в конкурса:

- Varbanova, L. (2012) Culture and the Structural Funds in Bulgaria, European Expert Network of Culture EENC and European Commission, Brussels.
- Cultural Participation in Education and Lifelong Learning (2011) Access to Culture Platform, Brussels.
- Developing and Revitalizing Rural Communities through Arts and Creativity (2009) Creative City Network, Canada & Centre for Expertise in Culture and Communities, Simon Fraser University, Vancouver.
- Andreeva, D.; Tomova, B. & Varbanova, L. (2009). Cultural Tourism Goes Virtual: Audience Development in Southeast European Countries: The case of Bulgaria. In: Jelinicic, Daniela (Ed.),
- Cultural Tourism Goes Virtual. Zagreb: Institute for International Relations, pp. 53-69
- Varbanova, L. (2008). The Online Power of Users and Money: Can Culture Gain?. In: Uzelac, A. & Cvjeticanin, B. (Eds.), Digital Culture: The Changing Dynamics. Zagreb: Institute of International Relations, pp. 167-180.
- Varbanova, L. (2005). Managing Information Flow through Cultural Portals. In: Svob-Dokic, N.
- (Ed.).The Emerging Creative Industries in Southeastern Europe, Zagreb: Institute for International Relations, pp. 157-167.
- Varbanova, L. (2014). Sustainability Aspects of Cultural Entrepreneurship, In: Cultural Policy and Management Yearbook, Istanbul Biligi University Press, pp.94-102.
- Varbanova, L. (2007). The European Union Enlargement Process: Culture in between National

- Policies and European Priorities. The Journal of Arts Management, Law and Society, May, 2007
- Varbanova, L. (2005). Mind the Financial Gap! Rethinking State Funding for Culture in South-East Europe. In: Weeda, H.; Suteu, C. & Smithyjsen, C. (Eds.), The Arts, Politics and Change: Participative Cultural Policy Making in South-East Europe. Amsterdam: Boekman studies/European Cultural Foundation/ECUMEST Association. Pp. 122-135.

Статиите са публикувани в международни издания на английски език. Три от тях са публикувани в реферирани и индексирани издания, а останалите в международни издания и сборници с редколегии. Статиите анализират различни аспекти на управлението на изкуствата: финансирането, развитието на аудиторията, ролята на европейското финансиране за устойчивото развитие на културните организации, иновациите като елемент на стратегическото развитие в изкуствата и културните индустрии, възможностите за дигитализация в изкуствата, ролята на платформите и формирането на нови бизнес модели и др.

Голяма част от идеите представени в тези публикации са апробирани от авторката в практиката и като мениджър на организации и проекти в областта на културата.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите отразяват резултатите и постиженията от научно-изследователската и научно-приложната дейност на доц. д-р Върбанова. Те могат да бъдат систематизирани в няколко основни посоки.

- *Доразвиване на теоретичния фундамент и методологическата база на научното поле „управление на изкуствата“ и конкретно в под областите*
 - а) международно предприемачество в изкуствата и б) стратегическо управление и планиране в изкуствата:*
 - извеждане спецификата на предприемачеството в културата чрез типология на видовете предприемачи и иновации; типологизиране фазите на международния предприемачески процес; разработване инструментариум за финансиране на стартиращи организации в културата; създаване на класификация на международните партньорски отношения в областта на изкуствата;

- разработване на методология за стратегическо управление и планиране в областта на изкуствата, основана на икономическите особености на сектора (предложена цялостна структура на стратегически план за развитието на организация в областта на културата и изкуствата);
- *Изграждане на цялостна рамка, алгоритъм за научна дисекция на културния сектор с аспект – устойчивост чрез иновации в периоди на кризи:*
 - културата, и в частност изкуствата, се разглеждат като цялостна екосистема и в мрежови контекст. Аналитичния фокус е върху глобалните трансформации в управлението на културните организации, и като отражение възникването на нови бизнес модели, създаващи не само културен, но и социален капитал.
- *Разработените от доц. д-р Върбанова емпирични казуси (39 броя), примери от практиката (55 от различни страни), стратегически планове и бизнес модели (образователни портали, портал за културно сътрудничество, ресурсен център за културно разнообразие) са както начин за апробиране на теорията в практиката, така и приноси с научно-приложен характер.*

Научните и научно-приложни приноси на кандидата отговарят на профила на обявения конкурс и са сериозни академични и изследователски постижения в национален и международен аспект.

6. Оценка на академичната известност на кандидата на база цитирани публикации

Цитиранията на доц. д-р Върбанова, както и позоваванията на нейни публикации според представения доказателствен материал са 128. Те са основно в международни публикации, което е сериозен индикатор за признание от академичната и изследователска общност в международен аспект.

7. Критични бележки и препоръки

Към доц. д-р Лидия Върбанова може да се отправят следните препоръки:

- Да продължи с изследванията си в областта на устойчивото развитие на културните организации, като в бъдеще насочи своите търсения в контекста на: влиянието на глобалните медийни мрежи за развлечение; променливите икономически и специфичните културно-политически характеристики на източна Европа и в частност България;
- Да обмисли издаването на учебник, отразяващ промените настъпващи в икономиката и управлението на изкуствата в дигитална среда, тема към която тя вече има заявен изследователски интерес..

8. Заключение

Кандидатурата на доц. д-р Лидия Димитрова Върбанова отговаря напълно на изискванията за академичната длъжност „професор“, заявени както в ЗРАСРБ, така и в Правилника за условията и реда за придобиване на научна степен и заемане на академична длъжност в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“.

Академичните и научно-изследователски постижения, приноси и репутация на доц. д-р Върбанова са респектиращи и имат международни измерения.

Ето защо, заявявам убедено подкрепата си за кандидатурата на доц. д-р Лидия Върбанова и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват доц. д-р Лидия Върбанова да заеме академичната длъжност „професор“ по обявения конкурс по научна специалност "Театрознание и театрално изкуство" (мениджмънт в сценичните изкуства) в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

27.08.2018 / София

Рецензент:

доц. д-р Биляна Томова